

ANNE ADAYLARININ KENDİLERİNİ ALGILAMA DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Serap ÖZTÜRK ALTINAYAK

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Samsun/Türkiye, serapozturk88@hotmail.com
0000-0002-3882-0966

Hava ÖZKAN

Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Erzurum/Türkiye, havaorhan67@hotmail.com
0000-0001-7314-0934

Seçil HÜR

Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Kırklareli/Türkiye, secilhur0408@gmail.com
0000-0002-8348- 8587

Özet

Bu araştırma anne adaylarının kendilerini algılama durumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma tanımlayıcı tasarımda yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Lüleburgaz Devlet Hastanesi kadın doğum polikliniklerine Eylül-Aralık 2018 tarihleri arasında başvuran 12-40 gebelik haftası aralığında olan 300 gebe oluşturmaktadır. Veriler "Kişisel Bilgi Formu" ve "Gebelerin Kendilerini Algılama Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler, Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Gebelerin bazı demografik özellikleri incelendiğinde; yaş ortalamasının 27.43±5.41 olduğu, %45.7'sinin ilk gebeliği olduğu, %93.7'sinin planlı bir gebeliğe sahip olduğu, %53'ünün olumlu beden algısına sahip olduğu, %80.7'sinin gebelik süresince anneliği algılama durumunun olumlu olduğu belirlenmiştir. Gebelerin bazı tanıtıcı özellikleri ile gebelerin kendilerini algılama ölçeği alt boyut puan ortalamaları karşılaştırıldığında; gebeliğe ait annelik algısı alt boyutu ile gebeliğin planlı olma durumu, değişen/değişecek olan bedenini algılama durumu ve gebelik süresince anneliği algılama durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır (p<0.05). Kadınların gebelikteki annelik algısı düzeylerinin yüksek olduğu, gebeliğe ait beden algılarının ise olumsuz olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Annelik algısı, Beden algısı, Ebelik, Gebelik.

EVALUATION OF SELF-PERCEPTIONS OF EXPECTANT MOTHERS

Abstract

This research was conducted to evaluate the self-perceptions of expectant mothers. This research was conducted in descriptive design. The sample of the research consists of 300 pregnant women who applied to the gynecology outpatient clinics of Lüleburgaz State Hospital between September and December 2018, between 12-40 weeks of gestation. The data were collected using the "Personal Information Form" and the "Self Perception of Pregnants Scale". Data were evaluated using descriptive statistics, Kruskal Wallis and Mann Whitney U tests. When some demographic characteristics of the pregnant women were examined, it has been determined that the mean age was 27.43±5.41, 35.3% of them were high school graduates, 86.7% lived in a nuclear family, 67% had income equal to expenditure, 93.7% had a planned pregnancy, 69% were in the third trimester of pregnancy, 53% had a positive body image, 80.7% had a positive perception of maternity during pregnancy. When some introductory characteristics of the pregnant women and the Self Perception of Pregnants Scale sub-dimension mean scores were compared, it was found that there was a statistically significant difference between the sub-dimension of the perception of maternity of pregnancy and the state of planned pregnancy, the state of perceiving the body that is changing / will change, and the state of perceiving maternity during pregnancy (p<0.05). It was determined that women's perception of maternity during pregnancy was high, and body perception of pregnancy was negative.

Keywords: Maternity perception, Body perception, Midwifery, Pregnancy

1. GİRİŞ

Gebelik doğurgan çağdaki her kadının deneyimleyebileceği fizyolojik ve psikolojik değişimlerin olduğu doğal ama bir o kadarda karmaşık bir dönemdir. Kadın öncelikle gebeliğe adapte olur, ardında da anneliğe adaptasyon süreci başlar. Kadının gebelik algısı ve gebeliğe uyumu; eğitim düzeyi, kişisel deneyimleri, gebelik ile ilgili hayalleri ve beklentileri, anneliğe hazır olma durumu, gebeliğin planlı olup olmama durumu, aile bireylerinin gebeliğe karşı tutumu, önceki ve bu gebelikte yaşanan riskli durumlar, ailenin yapısı, önceden var olan hastalıkları, çocuk sayısı ve sosyal destek sistemleri gibi pek çok faktörden etkilenebilmektedir (1,2,3,4). Bu tür faktörlerden etkilenmesi kadının gebelik ile ilgili algısını da değiştirebilmektedir.

Kadının gebelikle ilgili verdiği tepkiler kadının gebeliğinin hangi trimesterde olduğu ile ilişkilidir. İlk trimester, gebeliğin kabulü, beklenen yakınmalar ile başa çıkıldığı ve ambivalans duyguların yaşandığı bir dönemdir. İkinci üç aylık dönem fetal hareketlerin hissedilmeye başlanması ile gebeliğin algılandığı, eş ve ailenin desteğinin ve kabulünün sağlandığı, daha sakin ve huzurlu bir süreçtir. Son trimestere gelindiğinde ise anne ve baba adayları, doğması beklenen bebeklerinin mutluluğu ve heyecanını yaşarken, diğer taraftan bilinmeyene karşı kaygı ve korku gibi duyguları deneyimler. Bu duygular ile birlikte kadın beden imajı ile ilgili farklı düşüncelere kapılabilmektedir. Gebelikte beden imajı ile ilgili yapılan bazı çalışmalar incelendiğinde bazı kadınların vücutlarında meydana gelen hızlı değişiklikler sonucu düşüncelerinde olumsuz algılar oluştuğu, bazı kadınların ise gebelikte kendilerini güzel hissetmedikleri gibi partnerlerinin de onların çirkinleştiğini düşünmelerinden kaygılandıkları bildirilmiştir (5,6,7,8).

Gebelik sürecinde meydana gelen kilo artışı, cilt değişikliği gibi değişimler, gebe kadını ruhsal ve duygusal yönden etkileyebilmektedir. Sosyal ilişkilerine de bu durum yansımaktadır. Gebenin hayatı üzerinde derin bir etkiye sahip olan bu dönüşümler gebeliği algılama şeklini de etkileyebilmektedir (9,10). Gebeliği pozitif yönde algılamayı etkileyebilecek diğer faktörler ise; bedenini olumlu algılama, kendini gebeliğe hazır hissetme, kendisi için gebeliğin eşsiz bir dönem olduğunu düşünme ve yeni bir canlıyı dünyaya getiriyor olmanın mutluluğunu yaşama, dolayısıyla gebeliğini kabullenmiş olma olarak sıralanabilir (3,11,12). Gebe kadının bedenindeki değişimleri olumlu yönde algılaması gebeliği pozitif yönde algılamasının yanı sıra kendi sağlığı ve doğacak bebeğinin sağlığı açısından da önem arz etmektedir (4).

Annelik, gebelik süreci ile başlayan bedensel bir deneyim olmasının yanı sıra, doğum sonu dönemde yenidoğanın psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşan bir rol olarak tanımlanmıştır (13). Bu süreçte; annelik rolünün kazanılması ve annelik kimliği şekillenmektedir (14,15). Annelik rolüne geçiş sürecinde, kadın annelik davranışlarını öğrenir, annelik kimliğini şekillendirir ve annelik rol kazanımını gerçekleştirmektedir. Birçok kadın tarafından olumlu olarak algılanan annelik rol kazanım süreci, kadın için hem gelişimsel hem de etkileşimsel bir süreçtir. Bu bağlamda kadınların gebeliğine, bedenine ve sonrasında gelişecek olan anneliğine ilişkin algısının değerlendirilmesi kadın için uygun ebelik bakımının planlanması, destekleyici, koruyucu sağlık ve danışmanlık hizmetlerinin sunumu açısından önem taşımaktadır (4). Bu süreçte ebe ve hemşireler; annelerin bebeklerine karşı gösterdikleri tutum ve davranışları değerlendirmede, anne-bebek arasındaki bağlanma sürecinin sağlıklı ilerlemesinde ve doğum sonrası olumlu anne-bebek ilişkisinin başlamasında ve geliştirilmesinde anahtar rol oynayabilmektedirler (15,16,17,18,19). Bu sebeple bu süreçteki değişimlerin bilinmesi hem ebe ve hemşirelerin kadına uygun bakım vermesini sağlayabilecek hemde kadının bu süreci daha olumlu duygularla ve rahat atlatmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Bu amaçla araştırma literatür bilgileri ışığında, anne adaylarının kendilerini algılama durumlarını değerlendirmek için yapılmıştır.

2. GEREÇ ve YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Tasarımı

Bu araştırma tanımlayıcı tasarımda yapılmıştır.

2.2.Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini; Eylül-Aralık 2018 tarihleri arasında Lüleburgaz Devlet Hastanesinin kadın doğum polikliniklerine başvuran gebeler oluşturmaktadır. Araştırmada gelişigüzel örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme; bahsi geçen tarihler arasında, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden, 12.-40. gebelik haftası aralığında olan, kronik herhangi bir rahatsızlığı olmayan 300 gebe dahil edilmiştir.

2.3.Veri Toplama Araçları

Veriler; “Kişisel Bilgi Formu” ve “Gebelerin Kendilerini Algılama Ölçeği (GKAÖ)” kullanılarak toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Literatür bilgisi doğrultusunda geliştirilen bu formda, gebelerin sosyodemografik özellikleri, sağlık durumları ve obstetrik bilgileri gibi tanıtıcı özelliklerini değerlendiren sorular bulunmaktadır (20,21, 22, 23, 24).

Gebelerin Kendilerini Algılama Ölçeği (GKAÖ): Ölçek, gebelerin kendilerini nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla Kumcağız vd. (2017) tarafından geliştirilmiştir (4). Ölçek, 4’lü likert tipi olarak yapılandırılmıştır. “Gebeliğe ait annelik algısı” ve “Gebeliğe ait beden algısı” boyutu olmak üzere iki alt boyuta sahiptir. Alt boyutların değerlendirilmesi ayrı ayrı yapılmaktadır. “Gebeliğe Ait Annelik Algısı Alt Boyutu”nda alınan puan arttıkça bu alt boyuta ait algının yüksek olduğu, alınan puan azaldıkça gebeliğe ait annelik algısının düşük olduğu şeklinde değerlendirilmektedir. Bahsi geçen alt boyuttan alınabilecek puanlar 7-28 puan arasındadır. “Gebeliğe Ait Beden Algısı alt boyutuna” ait puan ortalamaları değerlendirilirken bu alt boyuttan alınan puan; arttıkça gebeliğe ait beden algısının olumsuz algılandığı, alınan puan düştükçe gebeliğe ait beden algısının olumlu algılandığını göstermektedir. Gebeliğe ait beden algısı alt boyutundan alınabilecek puanlar 5-20 puan arasındadır. Ölçeğin iç tutarlılık analizinde Cronbach alfa değerleri gebeliğe ait annelik algısı alt boyutu için 0.86, gebeliğe ait beden algısı alt boyutu için ise 0.75 olarak belirtilmiştir. Bu araştırmada ise Cronbach alfa değerleri gebeliğe ait annelik algısı alt boyutu için 0.74, gebeliğe ait beden algısı alt boyutu için ise 0.76 olarak belirlenmiştir.

2.4.Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde SPSS (IBM) 25.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ortalama, yüzdelik dağılım, standart sapma, medyan, minimum, maksimum, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

2.5.Araştırmanın Etik Yönü

Etik kurul onayı; araştırmanın verilerini toplamaya başlamadan önce Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi etik kurulundan 19.07.2018 tarihli 03/01 sayılı karar ile alınmıştır. Ayrıca çalışmanın yapılacağı hastaneden kurum izni alınarak araştırma verileri toplanmıştır. Kadınlara araştırma konusu hakkında bilgi verilip, sözel onamları alınmıştır.

3. BULGULAR

Gebelerin yaş ortalaması 27.43±54.1 olarak bulunmuştur. Gebelerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı ve GKAÖ alt boyutlarının puan ortalamaları ile karşılaştırılması Tablo 1’de verilmiştir. Araştırma kapsamına alınan gebelerin tanıtıcı özellikleri değerlendirildiğinde; %34.3’ünün 30 yaş ve üzerinde olduğu, %35.3’ünün lise mezunu olduğu, %77’sinin çalışmadığı, %86.7’sinin çekirdek aile yapısına sahip olduğu, %67’sinin gelirinin giderine denk olduğu, %84.4’ünün ilçede ikamet ettiği belirlenmiştir. Gebelerin tanıtıcı özelliklerine göre GKAÖ’nin alt boyutlarından gebeliğe ait annelik algısı alt boyutu puan ortalamaları karşılaştırılması incelendiğinde;

yaş grubu, eğitim durumu, çalışma durumu, aile tipi, ekonomik durum algısı, yaşanılan yer ile ölçek alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Gebelerin tanıtıcı özelliklerine göre GKAÖ'nin alt boyutlarından gebeliğe ait beden algısı alt boyutu puan ortalamaları karşılaştırılması incelendiğinde; yaş grubu, eğitim durumu, çalışma durumu, aile tipi, ekonomik durum algısı, yaşanılan yer ile ölçek alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$) (**Tablo 1**).

Tablo 1. Gebelerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı Ve GKAÖ Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları İle Karşılaştırılması

Özellikler	n	%	Gebeliğe Ait Annelik Algısı	Gebeliğe Ait Beden Algısı
			$\bar{X} \pm SS$ Median (min-max)	$\bar{X} \pm SS$ Median (min-max)
Yaş Grubu				
19 yaş altı	19	6.3	27.16 \pm 1.30 28 (24-28)	15.47 \pm 2.91 14 (10-20)
20-24 yaş	86	28.7	26.87 \pm 1.77 28 (19-28)	16.51 \pm 3.05 17 (5-20)
25-29 yaş	92	30.7	26.36 \pm 2.45 28 (20-28)	16.04 \pm 3.05 16 (5-20)
30 yaş ve üzeri	103	34.3	26.63 \pm 2.18 28 (15-28)	16.59 \pm 3.25 17 (5-50)
test ve p değeri			KW=1876, p=0.599	KW=5.712, p=0.126
Eğitim Durumu				
İlkokul Mezunu	39	13.0	26.77 \pm 2.08 28 (18-28)	16.08 \pm 3.34 17 (5-20)
Ortaokul Mezunu	92	30.7	26.77 \pm 1.97 28 (21-28)	15.7 \pm 3.69 16 (5-20)
Lise Mezunu	106	35.3	26.52 \pm 2.30 28 (15-28)	16.89 \pm 2.55 17 (8-20)
Üniversite Mezunu	63	21.0	26.62 \pm 2.07 28 (20-28)	16.48 \pm 2.77 17 (7-20)
test ve p değeri			KW=1.190, p=0.755	KW=0.190, p=0.663
Çalışma durumu				
Çalışan	69	23.0	26.58 \pm 2.38 28 (15-28)	17.16 \pm 2.44 18 (11-20)
Çalışmayan	231	77.0	26.67 \pm 2.04 28 (18-28)	16.08 \pm 3.25 17 (5-20)
test ve p değeri			MWU=7914, p=0.923	MWU=6559, p=0.25
Aile Tipi				
Çekirdek Aile	260	86.7	26.7 \pm 2.13 28 (15-28)	16.41 \pm 3.18 17 (5-20)
Geniş Aile	40	13.3	26.33 \pm 2.08 27 (21-28)	15.83 \pm 2.60 16 (10-20)
test ve p değeri			MWU=4566, p=0.171	MWU=4332, p=0.087
Ekonomik Durum Algısı				
Gelir Giderden Az	65	21.7	26.91 \pm 1.94 28 (21-28)	15.97 \pm 4.08 17 (5-20)
Gelir Gidere Eşit	201	67.0	26.62 \pm 2.15 28 (15-28)	16.33 \pm 2.86 17 (5-20)
Gelir Giderden Fazla	34	11.3	26.35 \pm 2.26 27.5 (20-28)	17 \pm 2.27 17.5 (12-20)
test ve p değeri			KW=3.394, p=0.183	KW=1.176, p=0.555
Yaşanılan Yer				
İl	16	5.3	26.25 \pm 2.65 28 (19-28)	16 \pm 3.41 16.5 (10-20)
İlçe	253	84.4	26.64 \pm 2.14 28 (15-28)	16.44 \pm 3.01 17 (5-20)
Köy	31	10.3	26.94 \pm 1.67 28 (23-28)	15.58 \pm 3.71 17 (7-20)
test ve p değeri			KW=0.523, p=0.770	KW=1.231, p=0.540

Gebelerin obstetrik özelliklerinin dağılımı ve GKAÖ alt boyutlarının puan ortalamaları ile karşılaştırılması Tablo 2'de verilmiştir. Çalışmaya katılan gebelerin %45.7'sinin birinci gebeliği

olduğu, %93.7'sinin planlı bir gebeliğe sahip olduğu, %69'unun üçüncü trimesterde olduğu, %53'ünün olumlu bir beden algısına sahip olduğu, %80.7'sinin de olumlu bir annelik algısına sahip olduğu belirlenmiştir. Gebelerin obstetrik özellikleri ile GKAÖ'nin alt boyutlarından gebeliğe ait annelik algısı alt boyutu puan ortalamaları karşılaştırılması incelendiğinde; gebelik sayısı ve gebelik haftası ile ölçek alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($p>0.05$), gebeliğin planlı olma durumu, değişen/değişecek olan bedenini algılama durumu, gebeliği süresince anneliği algılama durumu ile ölçek alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Gebelerin obstetrik özelliklerine göre GKAÖ'nin alt boyutlarından gebeliğe ait beden algısı alt boyutu puan ortalamaları karşılaştırılması incelendiğinde; gebelik sayısı, gebeliğin planlı olma durumu, gebelik haftası ile ölçek alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($p>0.05$), değişen/değişecek olan bedenini algılama durumu, gebeliği süresince anneliği algılama durumu ile ölçek alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 2).

Tablo 2. Gebelerin obstetrik özelliklerinin dağılımı ve GKAÖ alt boyutlarının puan ortalamaları ile karşılaştırılması

Özellikler	n	%	Gebeliğe Ait Annelik Algısı	Gebeliğe Ait Beden Algısı
			$\bar{X} \pm SS$ Median (min-max)	$\bar{X} \pm SS$ Median (min-max)
Gebelik Sayısı				
1	137	45.7	26.89 \pm 1.68 28 (19-28)	16.6 \pm 2.79 17 (7-20)
2	94	31.3	26.64 \pm 2.25 28 (20-28)	16.24 \pm 3.15 16.5 (5-20)
3	44	14.7	26.43 \pm 2.13 28 (21-28)	15.8 \pm 3.65 17 (5-20)
4	25	8.3	25.76 \pm 3.32 27 (15-28)	16.12 \pm 3.63 17 (6-20)
test ve p değeri			KW=3.157, p=0.368	KW=1.029, p=0.794
Gebeliğin Planlı Olma Durumu				
Planlı	281	93.7	26.72 \pm 2.09 28 (15-28)	16.36 \pm 3.09 17 (5-20)
Planlı değil	19	6.3	25.63 \pm 2.39 26 (20-28)	15.84 \pm 3.44 17 (8-20)
test ve p değeri			MWU=1782, p=0.007	MWU=2460.50, p=0.565
Gebelik Haftası				
I. Trimester	40	13.3	26.7 \pm 2.10 28 (18-28)	16.98 \pm 2.56 17.5 (10-20)
II. Trimester	53	17.7	26.49 \pm 2.17 28 (20-28)	16.98 \pm 2.70 18 (11-20)
III. Trimester	207	69.0	26.68 \pm 2.12 28 (15-28)	16.04 \pm 3.27 17 (5-20)
test ve p değeri			KW=0.217, p=0.862	KW=4.505, p=0.105
Değişen/Değişecek olan Beden Algısı				
Olumlu	159	53.0	27.18 \pm 1.52 28 (20-28)	17.11 \pm 2.61 18 (7-20)
Olumsuz	51	17.0	25.73 \pm 2.85 27 (15-28)	14.31 \pm 3.84 15 (5-20)
Fikrim Yok	90	30.0	26.24 \pm 2.30 27 (18-28)	16.09 \pm 2.94 17 (5-20)
test ve p değeri			KW=19.704, p=0.000	KW=26.155, p=0.000
Gebelik Süresince Anneliği Algılama Durumu				
Olumlu	242	80.7	26.87 \pm 1.84 28 (19-28)	16.57 \pm 3.06 17 (5-20)
Olumsuz	13	4.3	26.46 \pm 2.11 28 (22-28)	14.15 \pm 3.16 15 (6-19)
Değişiklik Olmadı	45	15.0	25.51 \pm 3.02 26 (15-28)	15.67 \pm 3.12 16 (5-20)
test ve p değeri			KW=11.278, p=0.004	KW=11.998, p=0.002

Tablo 3’de gebelerin GKAÖ’nin alt boyutlarından alınan min- max puanlar ile alt boyut puan ortalamaları verilmiştir. Gebeliğe ait annelik algısı alt boyutundan aldıkları puan ortalaması 26.65 ± 2.12 olup, annelik algılarının ‘yüksek düzeyde’ olduğu; gebeliğe ait beden algısı alt boyutundan aldıkları puan ortalaması 16.33 ± 3.11 olup, beden algılarının ‘olumsuz düzeyde’ olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. GKÖ’nin alt boyutlarından alınabilecek ve alınan minimum-maximum puanlar ile ölçek alt boyut puan ortalamaları

	Ölçekten Alınabilecek Min-Max Puan	Ölçekten Alınan Min- Max Puan	Alınan $\bar{X} \pm SS$
GKAÖ	Gebeliğe Ait Annelik Algısı Alt Boyutu	7-28	26.65±2.12
	Gebeliğe Ait Beden Algısı Alt Boyutu	5-20	16.33±3.11

4. TARTIŞMA

Anne adaylarının kendilerini algılama durumlarını değerlendiren bu araştırmanın bulguları ilgili literatür bulguları ile tartışılmıştır. Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerine göre doğurganlık hızının 25-29 yaş aralığında en yüksek olduğu bildirilmiştir (25). Bu araştırmaya katılan gebelerin büyük bir çoğunluğu belirlenen yaş aralığında olup, TNSA verileri ile benzer niteliktedir. Yapılan araştırmada gebelerin dörtte üçünden fazlasının çalışmadığı belirlenmiştir. 2018 TNSA verilerine göre 15-30 yaş grubunun çalışma oranı %25.3 olarak bildirilmiş olup, çalışmamızla uyumlu olduğu söylenebilir. Türkiye Aile Yapısı Araştırma verilerine göre 2006 yılında çekirdek aile yapısı %74.3, 2011 yılında ise %73.6 olarak bildirilmiştir (30). TÜİK verilerine bakıldığında ise 2014 yılında çekirdek aile oranı %67.4 iken 2020 yılında %65.2’ye gerilediği bildirilmiştir (31). Çalışmamızda ise gebelerin yaklaşık olarak dörtte üçünün çekirdek aile yapısına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmadaki çekirdek aile yapısında olma oranının yüksek olması, araştırma verilerinin toplandığı bölgede iş imkanının fazla olmasından, sanayi ve göç alan bir bölge olmasından kaynaklanabilir.

Literatürde gebelerin gelir durumunun %55.5-%84.6 aralığında orta ya da gelirin gidere eşit olduğunu belirten çalışmalar mevcuttur (22,24,26,27,28,29,32). Bu araştırmada ise gebelerin yarısından fazlasının gelirinin giderine eşit olduğu ve literatürdeki aralıkta olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda primipar gebelik oranının %33.8-%49.1 aralığında değiştiği görülmektedir (21, 22, 23, 24,26,27). Bu araştırmada ise yaklaşık olarak gebelerin yarısının ilk gebeliğe sahip olduğu bulunmuştur. Araştırmanın bu bulgusu ilgili literatür bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Literatürde gebelerin gebeliklerinin planlı olma durumunun %67-%89.6 aralığında olduğu ve gebelerin %35.8-%91.8’i aralığında gebeliğinin üçüncü trimesterin da olduğu görülmüştür (5,21, 22, 23, 24, 26, 29). Bu araştırma bulguları ile literatür bulguları paralellik göstermektedir.

Bilgin ve Alpar’ın yapmış olduğu araştırmasında gebelerin eğitim düzeyleri ve gelir durumu algılarının annelik algılarını etkilediğini, ancak yaşın ve gebeliği isteme durumunun annelik algısını etkilemediğini belirtmişlerdir (23). Bu araştırmada ise gebelerin yaklaşık olarak beşte dördünün anneliği olumlu algıladığı belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde, gebenin yaşı, eğitim durumu, ekonomik durumu, gebelik haftası, gebeliğin planlı olması, çalışma durumu, aile yapısı, gebeliği isteme durumu gibi pek çok faktörün gebelerde beden algısını etkilediği saptanmıştır (20, 26, 27,

32,33). Bununla birlikte beden algısı gebelik haftası ilerledikçe ve yaş arttıkça olumsuz etkilenirken; gebeliğin istenmesi, progresif kas gevşeme egzersizlerinin yapılması, eğitim ve gelir seviyesinin artması gibi durumlarda olumlu etkilenmektedir (8,21,22,28,34). Bu çalışmada ise gebelerin yaklaşık yarısının değişen ya da değişecek olan beden algılarını olumlu olarak algıladığını belirtmiştir. Bu araştırma bulguları kısmen literatür bulguları ile örtüşmektedir.

Gebelerin obstetrik özelliklerinden gebeliğin planlı olma durumu, değişen/değişecek olan bedenini algılama durumu, gebeliği süresince anneliği algılama durumunun gebeliğe ait annelik algısı üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur. Bu çalışmaya paralel olarak Demir Alkin ve Beydağ'ın çalışmasında da gebeliğin planlı olması annelik algısı puan ortalamasını etkilediği bildirilmiştir (35). Değişen/değişecek olan bedenini algılama ve gebeliği süresince anneliği algılama durumunun gebeliğe ait beden algısını etkilediği bulunmuştur. Demir Alkin ve Beydağ'ın üç ve üzeri gebeliği olan kadınların kendilerini algılamalarını değerlendirdiği çalışmasında ise gebeliğin planlı olmasının beden algısı puan ortalamasına etki etmediği bildirilmiştir (35). Bu farkın Demir Alkin ve Beydağ'ın çalışmasında sadece üç ve üzeri gebeliği olan kadınları araştırmasına dahil etmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Çalışmamıza katılan anne adaylarının annelik algı düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiş olup, gebelerin kendilerini algılama durumlarının değerlendirildiği bazı çalışmalarda da annelik algı düzeyinin yüksek olduğu bildirilmiştir (5,34). Demir Alkin ve Beydağ sadece üç ve üzeri gebeliği olan kadınların annelik algısı düzeyini değerlendirdiği çalışmasında annelik algı düzeyinin çalışmamıza göre daha düşük olduğu belirlenmiştir (35). Bunun sebebi de Demir Alkin ve Beydağ'ın örneğini sadece üç ve üzeri gebeliği olan kadınların oluşturmuş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Dikmen ve Şanlı'nın progresif kas gevşeme egzersizi yapmanın annelik ve beden algısına etkisinin incelendiği çalışmada kontrol grubundaki anne adayları ile Coşkun ve ark.'nın çalışmasındaki anne adaylarının beden algısının olumlu olduğu bildirilmiştir (5,34). Bu çalışmada ise gebeliğe ait beden algısı 'olumsuz düzeyde' olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın Coşkun ve ark.'nın ve Dikmen ve Şanlı'nın çalışması ile farklı bölgelerde yapılmış olması beden algısındaki farklılığı açıklayabileceği düşünülmektedir.

1. SONUÇ ve ÖNERİLER

Anne adaylarının kendilerini algılama durumlarını etkileyen faktörlerin incelendiği bu çalışmada sonuç olarak gebelerin annelik algılarının yüksek düzeyde olduğu, beden algılarının ise olumsuz düzeyde olduğu belirlenmiştir. İncelenen çalışmalara göre en olumsuz beden algısı puan ortalaması bu çalışmaya ait olduğu belirlenmiştir.

Yaş, eğitim ve çalışma durumu, aile yapısı, ekonomik durum, yaşanılan yer, gebelik sayısı, gebelik haftası anne adaylarının kendini algılama durumlarını etkilememektedir. Ancak gebeliğin planlı olma durumu, gebelikte beden algısı durumu, gebelik süresince anneliği algılama durumu gebeliğe ait annelik algısını etkilemektedir. Benzer şekilde gebelikte beden algısı durumu ve gebelik süresince anneliği algılama durumu da gebeliğe ait beden algısını etkilediği bulunmuştur.

Anne adaylarının annelik ve beden algılarının düzeyinin belirlenmesi, bakım ve danışmanlık hizmetlerinin içeriğini belirlemek açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda ebeler, antenatal bakım esnasında anne adaylarının annelik ve beden algılarının düzeyini de değerlendirmeye alarak, bakım ve danışmanlık hizmetlerinin içeriğini belirleyerek, gebelik izlemlerinin yanı sıra doğuma hazırlık eğitimlerinde annelik ve beden algısını geliştirmeye yönelik içerikler sunarak, etkin ve kaliteli bir danışmanlık hizmeti vererek anne adaylarının olumlu annelik ve beden algılarına sahip olmalarına destek olabilirler.

KAYNAKÇA

1. Inanir, S., Cakmak, B., Nacar, M. C., Guler, A. E., & Inanir, A. (2015). Body Image perception and self-esteem during pregnancy. *International Journal of Women's Health and Reproduction Sciences*, 3:196–200.
2. Özkan, A, Arslan, H. (2007). Gebeliğe karar verme, fizyolojik yakınmaları algılama ve eğitim gereksinimleri. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 38(4):155-61.
3. Uçar, H. Gebelerin psikososyal sağlık durumları ile annelik rolü arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. 2014.
4. Kumcağız, H., Ersanlı, E., Murat, N. (2017). Gebelerin kendilerini algılama ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8(1), 23-31.
5. Coşkun, AM., Arslan, S., Okçu, G. (2020) Gebe kadınlarda gebelik algısının stres, demografik ve obstetrik özellikler açısından incelenmesi. *HEAD*, 17(1), 1-8.
6. Demiryay, A.(2006). Gebe kadınların algıladıkları fiziksel ve emosyonel yakınmalar [Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü-Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği, Afyon, Türkiye.
7. Fox, P., Yamaguchi, C. (1997). Body image change in pregnancy a comparison of normal weight and overweight primigravidas. *Birth*, 24(1): 35–40.
8. Kumcağız, H. (2012). Gebe kadınlarda beden algısı ve benlik saygısının bazı değişkenlere göre incelenmesi [Pregnant women, body image and self-esteem according to the examination of some of the variables].*International Journal of Human Sciences [Online]* 9 (2): 691-703.
9. Meireles JF, Neves CM, de Carvalho PH, Ferreira ME. Body dissatisfaction among pregnant women: an integrative review of the literature. *Cien Saude Colet*. 2015 Jul;20(7):2091-103. English, Portuguese. doi: 10.1590/1413-81232015207.05502014. PMID: 26132248.
10. Hodgkinson, E.L., Smith, D.M., Wittkowski, A. (2014). Women's experiences of their pregnancy and postpartum body image: a systematic review and metasynthesis. *BMC Pregnancy Childbirth*, 14:330.
11. Arslan, S., Gülşen, O. K. Ç. U., Coşkun, A. M., & Temiz, F. (2019). Kadınların gebeliği algılama durumu ve bunu etkileyen faktörler. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(1), 179-192.
12. Chang, S.R., Chao, Y., Kenney, N.J. (2006). I am a womanand I'm pregnant: Body image of women in Taiwan during the third trimester of pregnancy. *BIRTH*, 33(2):147-53. doi: 10.1111/j.0730-7659.2006.00087.x.
13. Miller, T. Annelik Duygusu: Mitler ve Deneyimler. İstanbul İletişim. 2010.
14. Meighan, M. (1998). Maternal role attainment-becoming a mother. In Tomey A, Alligood M (eds). *Nursing Theorists and Their Work*. 4th ed. Louis Baltimore, Mosby, pp. 538-554
15. Meighan, M. (2014). Mercer's becoming a mother theory in nursing practice. In Alligood M (eds). *Nursing Theory, Utilization&Application*. 5th ed. United States, Elsevier, pp. 332-50.
16. Mercer, R.T. (2006). Nursing support of the process of becoming a mother. *AWHONN, The Association of Women's Health Obstetric and Neonatal Nurses Jogn*, 5:649-651.
17. Beydağ, K.D. (2007). Doğum sonu dönemde anneliğe uyum ve hemşirenin rolü. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6 (6):479-484.
18. Özkan, H. & Polat, S. (2011). Annelik davranışını öğrenme süreci ve hemşirelik desteği. *Bozok Tıp Dergisi*, 1:35-39.
19. Koç, Ö. & Özkan, H., Bekmezci, H. (2016). Annelik rolü ve ebeveynlik davranışı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 6(2):143-150
20. Babacan Gümüş, A., Çevik, N., Hataf Hyusni, S., Biçen, Ş., Keskin, G., & Tuna Malak, A. (2011). Gebelikte Benlik Saygısı ve Beden İmajı İle İlişkili Özellikler. *Anatolian Journal of Clinical Investigation*, 5(1).
21. Kök, G., Güvenç, G., Bilsel, H., & Güvener, A. (2018). gebelik döneminde kadınların beden algısı farklılık gösterir mi?. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma*, 15(4), 209-214
22. Gümüşdaş, M., & Ejder Apay, S. (2016). Gebelikte evlilik uyumu ve sosyal destek arasındaki ilişki. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(1), 1-8.
23. Bilgin, Z. & Alpar, Ş. E. (2018). Kadınların maternal bağlanma algısı ve anneliğe ilişkin görüşleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(1), 6-15.
24. Bacacı, H. & Apay, S.E. (2018). Gebelerde beden imajı algısı ve distress arasındaki ilişki. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 76-82.
25. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA). TC Sağlık Bakanlığı, Yayın No: NEEHÜ. 19.01.,2018. Available from: http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA_2018_ana_rapor.pdf Erişim Tarihi: 01.09.2021
26. Gür, E.Y. & Pasinlioğlu, T. (2020). Gebelerin gebelik sürecinde beden imajını algılama durumlarının belirlenmesi. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 71-81.

27. Şeker, S., Canbay, F. Ç., Cesur, C., & Firouz, N. (2021). Beden algısının gebelikte kilo alımı üzerine etkisinin incelenmesi: analitik kesitsel araştırma. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9(1), 206-218.
28. Balaydın, A.S., Kızıltan, B. & Apay S.E. (2020). Gebelikte vücut algısı ile kıskançlık durumu arasındaki ilişkinin araştırılması. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 115-126.
29. Küçükkaya, B., Sarıkaya, N. A., Süt, H. K., & Öz, S. (2020). Gebelikte alınan kiloya bağlı beden algısı ile gebeliğin kabulü arasındaki ilişki. *JAREN*, 6(3):426-32. doi:10.5222/jaren.2020.15010
30. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Türkiye aile yapısı araştırması tespitler, öneriler (TAYA). 2013. Available from: <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/indirilebilir-yayinlar/67-turkiye-aile-yapisiarastirmasi-2013-tespitler-oneriler.pdf> Erişim Tarihi: 01.09.2021
31. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2020-37251> Erişim Tarihi: 01.09.2021
32. Özkan, T.K., Küçükkeleş, D.Ş. & Özkan SA. (2020). Gebelikte prenatal bağlanma ve vücut algısı arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 49-54.
33. Hwang, R.H. (2020). Self-esteem, body image and factors influencing on maternal fetal attachment behavior of pregnant women. *Journal of Digital Convergence*, 16(9), 197-206.
34. Dikmen, H.A. & Şanlı Y. (2019). Progresif kas gevşeme egzersizlerinin gebelerin distres düzeyi ve gebelik algısına etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12(3), 186-198.
35. Demir Alkin, E. & Beydağ, K.D. (2020). Üç ve üzeri gebeliği olan kadınların algıladıkları stres düzeyi ve kendilerini algılama düzeyi ilişkisi. *J Psychiatric Nurs*, 11(3):228-238.